

PRAWO KARNE MATERIALNE

z perspektywy nauki o bezpieczeństwie

Maciej Nawacki
Piotr Starzyński

BEZPIECZEŃSTWO **DZIŚ I JUTRO**

Autorzy:

Maciej Nawacki – I 1.1; II 1, 2, 3

Piotr Starzyński – I 2, 3, 4, 5; II 4

Maciej Nawacki, Piotr Starzyński – I 1.2; II 2.6; II 3.3

Recenzenci:

prof. dr hab. Cezary Kulesza

prof. dr hab. Andrzej Misiuk

Projekt okładki i opracowanie typograficzne:

Jędrzej Łoś

Zdjęcie na okładce: © jonasginter/Fotolia

Redaktor prowadzący serii:

Dariusz Rapcewicz

Redakcja i korekta:

Magdalena Słoniowska

Skład/łamanie:

EDO

Copyright © 2015 by Editions Spotkania

Warszawa 2015

Spis treści

Przedmowa | 9

I CZĘŚĆ OGÓLNA

ROZDZIAŁ 1

Zagadnienia wprowadzające | 13

1.1. System prawa karnego | 13

1.1.1. Pojęcie prawa karnego materialnego | 13

1.1.2. Nauka prawa karnego materialnego | 16

1.1.3. Bezpieczeństwo i nauki pokrewne | 19

1.2. Funkcje i zasady prawa karnego materialnego | 22

1.2.1. Funkcje prawa karnego materialnego | 22

1.2.2. Zasady konstytucyjne i międzynarodowe | 25

1.2.3. Obowiązki ustawy karnej | 31

ROZDZIAŁ 2

Normatywne ujęcie przestępstwa | 36

2.1. Rekonstrukcja normy karnomaterialnej | 39

2.1.1. Podmiot, strona podmiotowa | 39

2.1.2. Strona przedmiotowa | 45

2.1.3. Przedmiot ochrony | 50

2.1.4. Sankcje karne | 52

2.2. Pochód przestępstwa | 54

2.2.1. Formy stadialne | 55

2.2.2. Formy zjawiskowe | 59

2.3. Obostrzenie i uprzywilejowanie odpowiedzialności karnej | 64

ROZDZIAŁ 3

Wyłączenie odpowiedzialności karnej | 66

3.1. Kontratypy | 66

3.2. Okoliczności wyłączające winę | 71

ROZDZIAŁ 4

Prawna jedność czynu | 75

4.1. Zbieg przestępstw | 75

4.2. Zbieg przepisów | 80

ROZDZIAŁ 5

Środki reakcji prawnokarnej | 85

5.1. Ustawowy wymiar kar i środków karnych | 88

5.1.1. Kary | 88

5.1.2. Środki karne | 92

5.1.3. Przepadek | 98

5.1.4. Środki kompensacyjne | 101

5.2. Sądowy wymiar kar i środków karnych | 103

5.2.1. Zasady i dyrektywy wymiaru kary | 103

5.2.2. Okoliczności wpływające na wymiar kary | 108

5.2.3. Nadzwyczajne obostrzenie i złagodzenie kary | 110

5.2.4. Odstąpienie od ukarania | 113

5.3. Poddanie sprawcy próbie | 114

5.3.1. Warunkowe umorzenie postępowania | 114

5.3.2. Warunkowe zawieszenie wykonania kary | 115

5.3.3. Warunkowe przedterminowe zwolnienie | 119

5.4. Środki zabezpieczające | 121

II CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

ROZDZIAŁ 1

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu zewnętrznemu | 129

1.1. Przestępstwa przeciwko ludzkości, pokojowi i przestępstwa wojenne | 129

1.2. Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej | 135

1.3. Przestępstwa przeciwko obronności | 138

1.4. Przestępstwa ujęte w Części wojskowej Kodeksu karnego | 140

1.5. Przestępstwa pozakodeksowe godzące w bezpieczeństwo zewnętrzne | 144

ROZDZIAŁ 2

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu | 147

- 2.1. Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu | 147
- 2.2. Przestępstwa urzędnicze. Korupcja | 156
- 2.3. Przestępstwa przeciwko wyborom, instytucjom władzy publicznej i funkcjonariuszom publicznym | 161
- 2.4. Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji | 172
- 2.5. Przestępstwa przeciwko ochronie informacji | 178
- 2.6. Przestępstwa przeciwko środowisku | 182

ROZDZIAŁ 3

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu ekonomicznemu | 185

- 3.1. Przesłanki wyodrębnienia przestępstw godzących w bezpieczeństwo ekonomiczne | 185
- 3.2. Przestępstwa przeciwko prawom pracownika | 186
- 3.3. Przestępstwa przeciwko mieniu i prawom majątkowym | 188
- 3.4. Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu | 199
- 3.5. Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów | 204
- 3.6. Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi | 210

ROZDZIAŁ 4

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu osobistemu | 215

- 4.1. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu | 215
- 4.2. Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece | 225
- 4.3. Przestępstwa przeciwko wolności | 227
- 4.4. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności | 233
- 4.5. Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej | 238

Bibliografia | 241

Indeks rzeczowy | 243

Przedmowa

Celem niniejszej monografii jest uniwersalne i kompleksowe ujęcie prawa karnego materialnego zorientowane na określony krąg adresatów. Są nimi funkcjonariusze organów postępowania przygotowawczego, m.in. Policji i Straży Granicznej, jak również studenci nauk o bezpieczeństwie, prawa i administracji. Mając na względzie tych odbiorców, autorzy położyli szczególny nacisk na zaprezentowanie zagadnień związanych ze związkiem prawa karnego materialnego z różnymi obszarami bezpieczeństwa. Skupili się na tych aspektach prawa karnego, które są istotne w toku postępowania karnego, zwłaszcza z punktu widzenia nieprokuratorskich organów postępowania przygotowawczego. Ujęcie prawa karnego materialnego w kontekście nauki o bezpieczeństwie doprowadziło do innego niż „klasyczne” opracowania części szczególnej Kodeksu karnego. Autorzy dokonali podziału przestępstw w zależności od dominującego przedmiotu ochrony, jakim jest bezpieczeństwo, oraz omówili wybrane przestępstwa pozakodeksowe sankcjonujące naruszenie bezpieczeństwa.

Nie odchodząc całkowicie od systematyki kodeksowej, przedstawili zasady i treść prawa karnego materialnego w sposób umożliwiający czytelnikom poruszanie się w nowym Kodeksie karnym oraz przyswojenie umiejętności pracy ze sprawą karną niezależnie od wprowadzanych przez ustawodawcę modyfikacji filozofii karania i dominujących polityk karnych.

Monografia zawiera graficzne przedstawienie wybranych zagadnień prawa karnego materialnego, co niewątpliwie sprzyja jego zrozumieniu. W poszczególnych częściach opracowania wyodrębniono wyrażenia kluczowe, zamieszczono również pytania i zadania kontrolne, co pozwoli czytelnikom na lepsze przyswojenie zaprezentowanej treści.

Autorzy przywołali zarówno krajowe orzecznictwo, jak dokumenty z procesu legislacyjnego, a nawet sięgnęli do dorobku doktryny. Jest to pierwsze na polskim rynku wydawniczym opracowanie prawa karnego materialnego po wejściu w życie z dniem 1 lipca 2015 r. ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., nowelizującej w sposób fundamentalny Kodeks karny poprzez wprowadzenie nowej filozofii karania. Tym samym monografia prezentuje stan prawny na dzień 1 lipca 2015 r. Autorzy w wybranych miejscach niniejszej pracy odsyłają do innej monografii swojego autorstwa, „Postępowanie karne z perspektywy nauki o bezpieczeństwie”, obejmującej całkowicie nowe rozwiązania w Kodeksie postępowania karnego, również obowiązujące od dnia 1 lipca 2015 r. Obie pozycje wzajemnie się uzupełniają i pozwalają czytelnikom na zapoznanie się z niezbędną wiedzą o prowadzeniu postępowań karnych w świetle wielkich nowelizacji prawa karnego materialnego i procesowego.